

Видатні бібліотекарі, бібліографи

Б ф

Видатний математик і невідомий бібліограф Дмитро Матвійович Синцов (1867–1946)

У статті розглядається невідома і недосліджена бібліографічна спадщина видатного вітчизняного математика, одного із засновників Харківської математичної школи, професора Харківського університету Д. М. Синцова.

Народився видатний математик у м. В'ятка 8 листопада 1867 р. Батько його, лікар за освітою, був відомим земським діячем. Закінчивши у 1886 р. із золотою медаллю Третю Казанську гімназію, він у тому ж році вступив до математичного відділення фізико-математичного факультету Казанського університету. Після закінчення курсу у 1890 р. був залишений при університеті для підготовки до професорського звання. Молодий вчений швидко розширює свої знання у різних галузях математики, не зважаючи майже на повну відсутність вітчизняної математичної літератури. Дмитро Матвійович вільно володів основними європейськими мовами. Вже у 1894 р. його призначено приват-доцентом Казанського університету. Одночасно він викладає математику у Першій Казанській гімназії. У 1895 р. захищає магістерську, а у 1898 р. – докторську дисертації.

У 1889 р. у Парижі відбувся Міжнародний Конгрес бібліографії математичних наук, який започаткував проведення Міжнародних математичних конгресів. Конгрес прийняв постанову

про складання бібліографії математичної літератури за 1800–1889 рр. і затвердив проект схеми класифікації. На заклик Конгресу цю місію беруть на себе створені в Парижі, Берліні, Амстердамі спеціальні журнали з метою інформації про видання математичної літератури, головним чином журнальної. Університетські міста Росії підтримали заклик міжнародної бібліографічної спільноти. Казанське фізико-математичне товариство прийняло рішення створити покажчик книг і статей з математики, виданих у Казані. Цю роботу взяв на себе Д. М. Синцов, який був членом товариства протягом 1893–1898 рр., виконував обов'язки його бібліотекаря. У 1893 р. він уклав «Систематический указатель статей по чистой и прикладной математике, напечатанных в Казани по 1890 г. включительно» [1], який було надруковано у «Известиях Казанского физико-математического общества». Матеріал покажчика розподілявся за трьома розділами: «Аналіз», «Геометрія», «Прикладна математика». Бібліографічний запис включав прізвище автора, назву роботи російською і французь-

**Ніна
Березюк,**

провідний бібліограф
Центральної наукової
бібліотеки
Харківського
національного
університету
імені В. Н. Каразіна

кою мовами, літературну ознаку відділу і підвідділу, згідно з міжнародною схемою класифікації. Структура покажчика відповідала його спеціальному призначенню. Можна стверджувати, що саме ця робота поклала початок бібліографічній діяльності Д. М. Синцова.

У Казані з 1899 р. він починає реферувати російську математичну літературу в іноземних журналах. До початку 1914 р. ним було розміщено тільки в одному німецькому реферативному журналі понад 2000 рефератів. За цю виключну за об'ємом і значенням роботу Д. М. Синцова було обрано почесним членом Амстердамського математичного товариства. Він брав участь у всіх міжнародних математичних конгресах (Париж, 1900 р.; Рим, 1908 р.; Кембридж, 1912 р.; Болонья, 1928 р.). Ґрунтовні звіти про міжнародні форуми на Всеросійських з'їздах він розміщував у вітчизняних математичних журналах.

У 1891 р. Казанське фізико-математичне товариство ініціювало видання щорічників нової математичної літератури. Бібліографічні покажчики до них укладались Д. М. Синцовим і містили бібліографію російської поточної математичної літератури з 1896 по 1900 рр. Вони друкувались у «Известиях Казанского физико-математического общества» (1897–1902 гг.) під назвою «Bibliographia mathematica Rossica». Джерелами для цієї роботи був «Книжный вестник» – орган Російського товариства книговидавців і книготорговців. Матеріал у виданні розміщувався за основними розділами математики, а в межах кожного розділу – за алфавітом авторів. До кожного випуску додавались авторські покажчики.

У 1899 р. Д. М. Синцов обирається ординарним професором Катеринославського вищого гірничого училища. У 1903 р. переїздить до Харкова.

15 травня 1903 р. він займає посаду ординарного професора математики Харківського університету. Подальші 43 роки педагогічної, наукової і науково-організаційної роботи були зв'язані з цим одним з найстаріших вітчизняних університетів. У 1905 р. Харківський університет відзначав століття свого заснування. Д. М. Синцов підготував низку ювілейних матеріалів [6, 7, 8, 11], в т. ч. першу найбільш докладну автобіографічну статтю і бібліографію видатного вітчизняного математика Т. Ф. Осиповського і робіт про нього. У особистому біобібліографічному нарисі Д. М. Синцовим подано на той час 23 праці, окремо виділені бібліографічні праці і переклади, курси лекцій. Історико-математичні роботи Д. М. Синцова, біобібліографічні статті, підготовлені ним, супроводжують хронологічні списки наукових робіт, вміщених у «Библиографическом словаре профессоров и преподавателей университета». Після від'їзду з Харкова у 1906 р. В. А. Стеклова, обраного академіком, Дмитро Матвійович став беззмінним головою Харківського математичного товариства, очолив один з найавторитетніших на той час в Росії математичний журнал «Сообщения Харьковского математического общества». Під його керівництвом журнал став одним з основних вітчизняних математичних журналів відомим у всьому світі. Товариство встановило обмін виданнями з математичними журналами майже всіх країн світу. Вчений популяризував досягнення світової математичної думки, започаткувавши видання серії монографій «Харьковская математическая библиография» (1910–1914 гг.). Окремі випуски її включали класичні твори Лобачевського, Римана, Пуанкаре, Пикара, Штейнера, Клейна (у перекладах самого Д. М. Синцова). Події 1914–1918 рр. обірвали видан-

ня. Протягом 1907–1910 рр. при Харківському математичному товаристві інтенсивно працював ініційований Д. М. Синцовим педагогічний відділ і створена педагогічна бібліотека математичної літератури, геометричний кабінет з багатою колекцією моделей і математичних інструментів.

Питання викладання математики у середній школі незмінно цікавили вченого. Спілкуючись безпосередньо з Клейном, Фером, Енриквесом та іншими керівниками міжнародного руху за реформу математичної освіти, яка широко розгорнулась на початку 1900-х років, Дмитро Матвійович був одним із пропагандистів цієї реформи. Він виступав за знищення розриву у викладанні математики між середньою і вищою школою і вважав, що середня школа повинна знайомити своїх вихованців з основними поняттями сучасної вищої математики, а також відомостями з її історією. Д. М. Синцов брав активну участь у роботі Міжнародної комісії з реформи викладання математики, у її з'їздах у Мілані, Брюсселі, Римі. Ідеї реформи він широко висвічував у виданнях «Сообщения ХМО», «Вестнике опытной физики и элементарной математики», «Математическом образовании». Дмитро Матвійович вважав за необхідність змінити університетські програми задля найбільш глибокого вивчення студентами університету як шкільних курсів, так і університетських. Це важливо ще тому, що більшість математиків – випускників університету йде на викладацьку роботу. Загалом за цей період ним було видано більше 30 публікацій з питань викладання математики в середній школі і вищих навчальних закладах, а також узгодження їх викладання. Ним був виданий «Збірник програм з викладання математики у Західній Європі», написаний і виданий підруч-

ник з Аналітичної геометрії для 7-го класу реальних училищ (1914 р.). Питання, що турбувало Д. М. Синцова, більше ста років тому, актуальні і до сьогодні, а його праці, виступи, доповіді, заслужують на вивчення.

Ще з початку своєї наукової діяльності у казанський період, Д. М. Синцов поєднує свою велику творчу діяльність з копіткою, нелегкою працею бібліографа. Ним керує не тільки бажання полегшити працю вчених, але й зробити відомими у всьому світі досягнення вітчизняної математики. Припинення видання «*Bibliographia mathematica Rossica*» (1901 р.) викликало обговорення цього питання математичною секцією XII з'їзду російських природодослідників і лікарів. У зв'язку з доповіддю Д. М. Синцова «Об организации русской текущей математической библиографии» на цьому з'їзді [13] було прийняте рішення організувати укладання інформаційних бібліографічних покажчиків з математики при одному з математичних товариств. Невдовзі після з'їзду Одеське видавництво «*Mathesis*» започаткувало видання «Русской математической библиографии» [17], редагування якої було доручено Д. М. Синцову. Протягом 1910–1912 рр. вийшло три випуски покажчиків книг і статей, опублікованих у Росії за 1908–1910, 1912 рр. Крім математичної літератури до них увійшла література з механіки, астрономії і математичної фізики. Джерелами для цієї роботи були видання «Книжной летописи», отримані у порядку обміну, а також фонди бібліотеки Харківського університету і Харківського математичного товариства. Матеріал покажчика деталізовано по розділах за міжнародною класифікацією. Окремо виділено бібліографічні описи підручників і збірників задач. До описів першого випуску вперше додано анотації, до обох випусків –

іменні покажчики. У другому випуску розміщена вступна стаття Д. М. Синцова «Обзор русской математической литературы за 1909 г.» і список рецензій, розташованих за алфавітом авторів рецензованих книг.

Пізніше, у 1915 р. Д. М. Синцов видав укладену ним «Харьковскую математическую библиографию» [17]. У покажчику подана література з математики, фізики, астрономії і метеорології, опублікована у Харкові за 1805–1905 рр. На початку покажчика – перелік відповідних Харківських періодичних видань, надалі – хронологічний перелік книг, статей, брошур, виданих у Харкові за той же період. Бібліографічні описи супроводжувались перекладом на французьку мову, згідно з Міжнародною класифікацією. Покажчик був не тільки галузевою бібліографією, але й важливим джерелом, акумулюючим наукову діяльність вчених-математиків Харківського університету майже за століття. Відомий український бібліограф І. І. Корнейчик вважав «Харьковскую математическую библиографию» «єдиним прикладом бібліографії місцевих видань, видатним явищем у краєзнавчій бібліографії» [37, с. 310]. Свої погляди стосовно організації математичної бібліографії Д. М. Синцов сформулював у 1916 р. у статті «Библиография математики», наполягаючи на колективному виконанні цієї праці за підтримки вчених товариств і академічних установ [18].

У перші буремні післяреволюційні роки Дмитро Матвійович залишився у Харкові разом з університетом на всіх етапах його реорганізації. Як визнаний авторитет він, вкладає свій педагогічний досвід у математичну освіту, створюючи нові навчальні плани, видаючи навчальні посібники з математики для всіх рівнів освіти. Українською і російською мовами видавались за його участю і під редакцією

посібники з математики для профшкіл і рабфаків. Особливу увагу він звертав на підготовку наукових кадрів через аспірантуру.

У 1923 р. при Харківському інституті народної освіти (ХІНО), створеному на базі ліквідованого університету, були засновані науково-дослідні кафедри. Керівником кафедри геометрії затвердили Д. М. Синцова. Відновилась діяльність Харківського математичного товариства, головою якого до кінця життя він залишався. У 1929 р. за ініціатииви Д. М. Синцова був створений Інститут математики (керівник С. Н. Бернштейн), наукові розробки сектора геометрії якого стверджували провідну роль Харківської геометричної школи в Україні. За період 1927–40 рр. Д. М. Синцовим було підготовлено і видано біля 70 публікацій. У подальшому напружена науково-педагогічна і громадська діяльність Д. М. Синцова позбавляла його можливості приділяти багато часу бібліографічній роботі. Але інтерес до бібліографії математичної літератури він зберіг протягом всього життя. Так, у 1927 р., на Всеросійському з'їзді математиків він піднімає питання про продовження робіт з бібліографії російської математичної літератури. Він брав участь у редагуванні рефератів математичних робіт, виданих в Україні, для бібліографічного покажчика «Научная литература СССР за 1928 г.». Як завжди, цінні бібліографічні відомості містять його історико-математичні праці «Харьковское математическое общество за 50 лет» (1930 р.), «Огляд робіт з геометрії на Україні за 20 років (1917–1937, 1938 рр.)». У 1935 р. в зв'язку із 130-літтям Харківського університету Д. М. Синцову було присвоєно звання Заслуженого діяча науки. У 1938 р. – обрано дійсним членом Академії наук УРСР. Останньою бібліографічною працею Дмитра Матвійови-

ча була бібліографія, розміщена у його книзі, присвяченій 85-річчю від дня смерті М. І. Лобачевського [27]. Крім біографічних даних, до неї включено перелік перекладів праць великого математика, популярних біографій, іконографії М. І. Лобачевського, а також свідоцтва про бібліографічні показники по неевклідовій геометрії.

Не можна не зупинитись ще на одному маловідомому аспекті організаційної діяльності Д. М. Синцова. Протягом своєї історії Харківський університет ставав осередком учених, що опікувались діяльністю бібліотек міста, приймали дійову участь в організації їх роботи. Орієнтуючись на західний досвід, яким незмінно цікавились перебуваючи за кордоном, вони бажали створити університетську бібліотеку, Харківську громадську бібліотеку такими, щоб вони задовольняли потреби науки і освіти. У 1905–1906, 1917–1918 рр Д. М. Синцов був членом правління Харківської громадської бібліотеки [41]. Ще з жовтня 1915 р. його було затверджено Головою бібліотечної комісії наукової бібліотеки університету. У 1922 р. Дмитро Матвійович працював навіть помічником директора Центральної

наукової бібліотеки колишнього університету. Загалом більше 20 років він розділяв з нею всі трагічні перипетії її історії, підтримуючи своїм авторитетом, принципіальною позицією вченого в найтяжчі часи реформ, політичних і економічних негараздів. Протоколи засідання Бібліотечної комісії періоду 30-х років, свідчать про його роль у збереженні фондів, відновленні книгообміну, редагуванні і переробці схем природничого відділу систематичного каталогу.

Війна порушила все. Разом з Академією наук УРСР Д. М. Синцов евакуювався в м. Уфу (Башкирія). Далеко від Харкова йому, розлученому з єдиним сином, судилося пережити важку хворобу і смерть дружини. Не дивлячись на похилий вік, він продовжував наукову роботу, надавав консультаційну допомогу математичним кафедрам Об'єднаного Українського університету, іншим учбовим закладам. З визволенням Харкова вчений повернувся до міста. Вже 1 червня 1944 р. він був призначений директором науково-дослідного інституту математики і механіки при Харківському університеті. У важких умовах воєнних років Дмитро Матвійович, сили якого були

надірвані тяжкою хворобою, почав відновлювати наукову діяльність інституту, збирав розпорошені війною кадри, вважаючи одним із важливіших напрямків його роботи надання допомоги педагогічним вузам у питаннях підвищення кваліфікації викладачів математики.

Видатний вітчизняний вчений, наукова спадщина якого складає близько 300 наукових праць, підручників, статей, рецензій, увійшов до історії математичної науки також як бібліограф. Його бібліографічні праці, які одержали міжнародне визначення, безумовний внесок у вітчизняну бібліографію математичної літератури. Ім'я Д. М. Синцова назавжди вписане у історію Центральної наукової бібліотеки Харківського університету. Частина особистої бібліотеки вченого, книги з автографами передані до університетської бібліотеки і зберігаються у її фонді як окрема колекція.

Помер Дмитро Матвійович Синцов 28 січня 1946 р., на сімдесят дев'ятому році життя. Похований у Харкові.

Література

1. Систематический указатель книг и статей по чистой и прикладной математике, напечатанных в Казани по 1890 г. включительно, составленный согласно постановлению Парижского международного конгресса 1889 г. по библиографии математических наук Д. М. Синцовым // Изв. Казан. физ.-мат. о-ва. Сер. 2. – 1893. – Т. 3, №3. – С. 1–28.
2. Синцов Д. М. Рефераты русских работ по геометрии и анализу // Jahrbuch über die Fortschritte d. Mathem. – 1893. – Т. 23.*
Те ж // Revue Semestre I de des public mathématiques. – 1900.*
3. Bibliographia mathematica Rossia [Русская математическая библиография]. Список книг и статей по чистой математике, напечатанных в России в течение 1896 г. // Изв. Казан. физ.-мат. о-ва. Сер. 2. – 1897. – Т. 8. – С. 1–24; Там же. – 1899. – Т. 9. – С. 1–22; Там же. – 1898, 1950. – Т. 9, № 4. – С. 1–20; Там же. – Т. 10. – С. 1–25; Там же. – Т. 12. – С. 1–30.
4. Новый математический журнал «Intermédiaire des mathématiciens» // Изв. Казан. физ.-мат. о-ва. Сер. 2. – 1894. – Т. 4, №2. – С. 82–83.
5. Список работ Софуса Ли // Изв. физ.-мат. о-ва при Казан. ун-те. Сер. 2. – 1899. – Т. 9, №3. – С. 20–32.
6. Математический кабинет Харьковского университета // Физико-математический факультет Харьковского университета за первые сто лет его существования (1805–1905). – Харьков : Тип. Адольфа Дарре, 1908. – С. 208–210.
7. Синцов Д. М. Кафедры математики чистой и прикладной в Харьковском университете за первые 100 лет его существования (1805–1905). – Харьков : Тип. А. Дарре, 1908. – 72 с.
8. Синцов Д. М. Материалы по истории физико-математического факультета Харьковского университета за первые 100 лет его существования.
I. Список лиц, искавших ученые степени магистра и доктора (1811–1905) с указ. заглавия, объема, времени и места напечатания.
II. Список лиц, защищавших диссертации pro vema legendi [1848–1881] // Зап. имп. Харьк. ун-та. – 1908. – № 4. – С. 1–29. – Указаны заглавия диссертаций.
Отд. отт. : Харьков : Типолитограф. М. Зильберберга, 1908. – 29 с.
9. Синцов Дмитрий Матвеевич // Физико-математический факультет Харьковского университета за первые сто лет его существования (1805–1905). – Харьков, 1908. – [43] с. – Биограф. словарь профессоров и преподавателей. – С. 42–44.
Наведено список наукових, бібліографічних праць. – 33 назв., розд. паг.
10. Список ученых трудов профессора Д. А. Граве // Физико-математический факультет Харьковского университета за первые сто лет его существования (1805–1905). – Харьков, 1908. – (Дополнение к «Биографическому словарю»). – С. 247–248 (23 назв.), розд. паг.
11. Осиповский Тимофей Федорович // Физико-математический факультет Харьковского университета за первые сто лет его

- существования (1805–1905). – Харьков, 1908. – Библиографический словарь профессоров и преподавателей. – С. 1–8.
 Наведено список праць Т. Ф. Осиповського, перекладів, література про нього (30 назв.), розд. паг.
 12. Доклад об организации русской математической библиографии на заседании секции XII съезда русских естествоиспытателей и врачей // Дневник XII съезда. – 1910. – № 6. – С. 223–224.
 13. Синцов Д. М. Русская математическая библиография. Вып. 1–2 / под ред. Д. М. Синцова. – Одесса : Mathesis, 1910–1912.
 Вып. 1 : Список сочинений по чистой и прикладной математике, напечатанных в России в 1908 г. – 1910. – 74, III с.
 Вып. 2 : То же в 1909 г. – 1912. – XV, 92 с.
 14. Ф. М. Суворов : Некролог // Вестн. опытной физики и экспериментальной математики. – 1911. – № 541. – С. 9–21.
 Наведено список праць Ф. М. Суворова.
 15. Доклад по вопросу о согласовании программ средней и высшей школы. – Москва : Печатня А. И. Снегиревой, 1912. – 9 с.
 16. Н. И. Лобачевский, 1793–1856 // Н. И. Лобачевский. Новые начала геометрии с полной теорией параллельных. – Харьков, 1912. – С. VI–XXXIII. – (Харьковская математическая библиотека, № 2–3).
 Составленные Д. М. Сумцовым сведения о переводах трудов Н. И. Лобачевского на иностранные языки. Перечень библиографических материалов о Н. И. Лобачевском. (Свідчення о перекладах праць М. І. Лобачевського на іноземні мови, перелік біографічних матеріалів).
 17. Харьковская математическая библиография: Список книг, брошюр и статей по математическим наукам, напечатанных в Харькове с 1805 г. по 1905 г. – Харьков : Тип. М. Зильберберга, 1915. – 84 с.
 [С. 1–5 : Передмова Д. М. Синцова про участь у Міжнародних бібліографічних математичних конгресах].
 18. Библиография математики / Д. М. Синцов, К. В. Меликов // Зап. Харьк. ун-та. – 1916. – Кн. 1. – С. 1–24, разд. паг.
 19. В. П. Алексеевский (1858–1916) // Сообщ. Харьк. мат. о-ва. 2 серп. – 1917. – Т. 15, № 5–6. – С. 288–295.
 С. 294–295 : Наданий список праць В. П. Алексеевського.
 20. Гастон Дарбу [1842–1917] // Сообщ. Харьк. мат. о-ва. 2 серп. – 1918. – Т. 15, № 1–2. – С. 1–9.
 У тому числі наданий огляд праць Г. Дарбу.
 21. Т. И. Котов (1895–1923) : Некролог // Учен. зап. науч. исслед. кафедр Украины. Отд. математики. – 1924. – Вып. 1. – С. I–II.
 Наведено список друкованих праць Т. І. Котова.
 22. Ред. : Научная литература СССР : сист. указ. книг и журн. ст. 1928. Естествознание. – Москва : Объед. науч.-техн. изд-во, 1933. – XXII, 731 с.
 Д. М. Синцов – редактор відділів «Математика» і «Механіка» у розділі книг, виданих в Україні.
 23. Современное состояние теории коннексов // Труды I Всесоюзного съезда математиков (Харьков, 1930). – Москва; Ленинград, 1936. – С. 309–317.
 Огляд історії і літератури за темою (біля 30 назв, російською і іноземними мовами за 1868–1922 рр.).
 24. Харьковское математическое общество за 50 лет // Труды Первого Всероссийского съезда математиков (Харьков, 1936). – Москва; Ленинград, 1936. – С. 97–105.
 Наведено бібліографії праць Е. І. Бойера та К. А. Андреасова.
 25. Огляд робіт з геометрії на Україні за 20 років (1917–1937) : 3 промови на ювілейній сесії ХДУ / Д. М. Синцов // Геометричний збірник : Праці сектора геометрії н/д ін-ту математики і механіки і кафедри геометрії / ХДУ. – Харків, 1938. – Т. 1. – С. 3–9.
 26. Штейнер Я. Геометрические построения, выполненные с помощью прямой линии и неподвижного круга : пер. с нем. / под ред. Д. М. Синцова ; вступ. ст. Д. М. Синцова – Харьков, 1900. – XVI, 96 с. – (Харьковская математическая библиотека № 1).
 Перевидання : [наведено свідчення про праці Я. Штейнера і літератури про нього]. – Москва : Учпедгиз, 1939. – 80 с.
 27. Николай Иванович Лобачевский. 1856–1924 : (К 85-летию со дня смерти). – Харьков : Изд-во Харьк. ун-та, 1941. – 32 с.
 Укладений Д. М. Синцовим перелік бібліогр. покажчиків по неевклідовій геометрії, популярних біографії і іконографії Н. І. Лобачевського.
- Про Д. М. Синцова**
28. Бернштейн С. Н. Д. М. Синцов [1867–1946] (Некролог) / С. Н. Бернштейн, Л. Я. Гиршвальд // Успехи мат. наук. – 1947. – Т. 2, вып. 4. – С. 192–206.
 С. 195–206 : список наукових праць Д. М. Синцова, укладений за сприянням ЦНБ Харк. ун-та (266 назв).
 29. Академик Д. М. Синцов : Некролог // Учен. зап. Харьк. гос. ун-та. – 1948. – Т. 24 : Зап. научно-исслед. ин-та математики и механики и Харьк. мат. о-ва. Сер. 4. – Т. 19. – С. 1–12.
 С. 13–19 : список наукових праць, укладений за сприяння науково-бібліогр. відділення ЦНБ Харк. ун-ту (123 назв).
 30. Наумов И. А. Дмитрий Матвеевич Синцов / И. А. Наумов. – Харьков : Изд-во Харьк. ун-та, 1955. – 72 с.
 С. 57–71 : список праць М. Синцова (267 назв).
 31. Библиографические источники по математике и механике, изданные в СССР за 1917–1952 гг. / сост. А. М. Лукомская. – Москва-Ленинград : АН СССР, 1957. – 353 с.
 Про бібліографічні праці Д. М. Синцова див. іменний покажчик.
 32. Лукомская А. М. Библиографическая деятельность Д. М. Синцова (Из материалов к истории русской физико-математической библиографии) // Тр. библиотеки АН СССР и фундаментальной библиотеки общественных наук АН СССР. – Москва-Ленинград : Изд-во АН СССР, 1955. – 242 с.
 С. 192–206 : про Д. М. Синцова.
 33. Лукомская А. М. Отечественная библиографическая литература по математике и физике : Обзор библиографических источников / А. М. Лукомская. – Москва-Ленинград : Изд-во АН СССР, 1961. – 155 с.
 С. 45–49 : про бібліографічну діяльність Д. М. Синцова.
 34. Українська математична бібліографія 1917–1960. – Київ : АН УРСР, 1963. – 381 с.
 С. 304–309 : список наукових праць Д. М. Синцова (122 назви).
 35. Машкова М. В. История русской библиографии начала XX века (до октября 1917 г.) / М. В. Машкова. – Москва : Книга, 1964. – 488 с.
 С. 283–284 : про бібліографічну діяльність Д. М. Синцова.
 36. История отечественной математики : в 4 т., 5 кн. / под ред. И. 3. Штокало. – Київ : Наук. думка, 1967–1970.
 Про Д. М. Синцова див. іменний покажчик.
 37. Корнейчик И. И. История украинской библиографии : Дожовтневий період : (Нариси) / И. И. Корнейчик. – [Харків] : Кн. палата УРСР, 1971. – 373 с.
 С. 291, 364, 372 : про Д. М. Синцова.
 38. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна за 200 років / [В. С. Бакіров, В. М. Духопельников, Б. П. Зайцев та ін.]. – Харків : Фоліо, 2004. – 750 с. : іл.
 Про Д. М. Синцова див. іменний покажчик.
 39. Библиотека Харьковского ационального университета им. В. Н. Каразина за 200 лет / Н. М. Березюк, И. Г. Левченко, Р. П. Чигринов. – Харьков : ЧП Тимченко А. Н., 2006. – 390 с. ил. – Бблиогр. : 121 назв.
 Про бібліотечно-бібліографічну діяльність Д. М. Синцова див. іменний покажчик.
 40. Рыжий В. С. Из истории механико-математического факультета Харьковского университета (до 2011 года) / В. С. Рыжий. – Харьков, 2014. – 353 с.
 С. 54–57, 72, 74–75, 76–78, 88–89, 110 : про Д. М. Синцова.
 41. Шалыганова А. Л. Правление Харьковской общественной библиотеки, 1885–1918 : биобиблиогр. словарь / А. Л. Шалыганова ; [авт. вступ. ст. А. Л. Шалыганова]. – Харьков : Федорка, 2016. – 328 с.
 с. 228–230 : про Д. М. Синцова.

Синцов Я.И.

Бібліотечний форум:

історія, теорія і практика

№ 2 (8) 2017

Бібліотечний форум:

історія, теорія і практика

Науковий, інформаційний щоквартальний журнал

Засновник – фізична особа
Башун Олена Володимирівна
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 21735 -11635 Р
від 21.12.2015
Заснований у грудні 2015 року,
м. Київ

Головний редактор
Олена Башун, канд. пед. наук

Звертайтеся до редакції:

вул. Бакинська, б. 37, к. 321,
м. Київ, 04086
067-625-36-52, 066-840-97-83
e-mail: olenabashun@gmail.com
Сайт журналу:
<http://www.libraryforum.info>

Журнал

"Бібліотечний форум: історія, теорія і практика"

Передплатний індекс **09923**
Передплатний індекс на CD, off-line,
online **98015**
ISSN 2518-7341

Відповідальність за точність
поданих фактів, цитат, цифр
та прізвищ несуть автори
матеріалів.
Редакція залишає за собою
право літературного редагування
і скорочення статей.
Рукописні матеріали не рецензуються
і не повертаються.
Редакція не завжди поділяє
думку авторів.
За зміст рекламних та інформаційних
повідомлень редакція відповідаль-
ності не несе.
У разі передруку посилання на
журнал
«Бібліотечний форум: історія, теорія і
практика» обов'язкове.

© Бібліотечний форум: історія, теорія і практика

Інформаційний партнер
журналу –
**Українська бібліотечна
асоціація**

З	Бібліотекознавство	
М	Соколов В. Бібліотечна валеологія: на шляху становлення нового напрямку бібліотекознавчих досліджень та інформаційно-бібліотечної діяльності.....	2
І	Інтелектуальна власність та депонування наукових робіт	
С	Москаленко О. Реформування системи депонування наукових робіт у Державній науково-технічній бібліотеці України.....	12
Т	Інтернет-технології в бібліотеках	
З	Назар'єва С. Використання інструментів веб-комунікації бібліотеками університетів.....	14
М	Щербан Р. Сайт «Освітній навігатор» набуває всеукраїнського статусу.....	17
І	Бібліотечно-бібліографічні ресурси	
С	Ліщук Т., Павлів Н. Особливості процесу комплектування сучасної університетської бібліотеки: на прикладі Наукової бібліотеки Національного університету «Києво-Могилянська академія».....	19
Т	Гулик І. За завісою цензури.....	23
З	Бібліотечно-бібліографічне обслуговування	
М	Зайко Н. Майбутнє України будемо разом!.....	25
І	Шевченко О. Бібліотека просто неба – Open air.....	28
С	Мережа бібліотек	
Т	Рабданова Л. Діяльність бібліотек для юнацтва та молоді по реалізації цілей сталого розвитку в Україні.....	31
З	Чорна І. Бібліокре@тив.....	33
М	Науково-методична робота бібліотек	
І	Борзенко Н. Екологічні проблеми та їх вирішення в ракурсі бібліотечної діяльності.....	35
С	Капустіна Н., Ходарева Ю. III регіональний конкурс наукових робіт та інноваційних проєктів імені Л. Б. Хавкіної як платформа підвищення рейтингу бібліотеки та бібліотечної професії в регіоні.....	38
Т	Проектна діяльність бібліотек	
З	Данилевич Т. На бібліотечній платформі «Кварталу Мировтворчості».....	43
М	Бібліотечні форуми, конференції	
І	Кудlach В. «Пам'ятки писемності та культури: розкриття та доступ»: семінар для бібліотекарів.....	47
С	Видатні бібліотекарі, бібліографи	
Т	Березюк Н. Видатний математик і невідомий бібліограф Дмитро Матвійович Синцов (1867–1946).....	49
З	Бібліотеки і музеї	
М	Іванова Н. Співпраця бібліотек і музеїв Мелітопольщини як ресурс розвитку освіти дорослих.....	54
І	Українська бібліотечна асоціація	
С	Передплати газету для мешканців зони АТО.....	57
Т	Вітаємо ювіляра	
З	Чегринєць М. Служіння улюбленій справі: до 70-річного ювілею Галини Олександрівни Туркот.....	58
М	Юридичні консультації	
І	Калініна Н. Керівник за контрактом та зміни у сфері вищої освіти.....	61
С	Літературна сторінка	
Т	Філон І. Виклик майбутнього.....	62
	Посміхніться	63